

Leren, brein, onderwijs en ontplooiing

Jelle Jolles

Centrum Brein & Leren Amsterdam

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018

Samenvatting en verantwoording

Presentatie op het landelijke congres van NRClive op 11 oktober 2018 in Rotterdam.

Achtergrond. Deze handout bevat de belangrijkste powerpoint slides die ik heb gebruikt voor mijn keynote. De handout is *geen* vervanger voor de presentatie. Wel zijn de kernpunten die ik heb willen maken erin duidelijk: • de adolescent is werk in uitvoering • en heeft steun, sturing en inspiratie nodig • er is meer wetenschappelijke kennis aanwezig dan nu wordt gebruikt • we moeten onze attitude veranderen en positiever denken over de adolescent • zet in op actief trainen van executieve functies • bouw de bruggen tussen disciplines en tussen macro, meso en microniveau in onderwijs: ten voordele van ontplooiing.

Copyright. De handout is gemaakt voor persoonlijk gebruik. Verwijzing naar de teksten is mogelijk mits verwijzing naar de bron: a) presentatie Jolles 11/10/2018 en b) boek *Het tienerbrein*

Boek: Veel punten staat nader toegelicht in mijn boek *Het tienerbrein. Over de adolescent tussen biologie en omgeving*. Amsterdam University Press 2016, 2017 ISBN 978 94 7298 747 0 (midprice editie €14,99)

Website: www.jellejolles.nl

Contact: info@breinplein.nl, j.jolles@vu.nl

Twitter @JelleJolles Op twitter plaats ik dagelijks nieuwe informatie die te maken heeft met kind, tiener, onderwijs, opvoeding, ontplooiing, neuropsychologie en het brein.

1.
Het probleem

3

'Alarmerend gebrek aan ambitie bij scholen'
De Onderwijsinspectie maakt zich zorgen over de toekomst van het Nederlandse onderwijs. Niet omdat het nu erg slecht gaat. De waarschuwing is vooral: grijp nu in, zodat we over nog eens twintig jaar niet met een groter probleem zitten.

Correspondent
Waarom veel slimme kinderen het toch niet redden op school

Onderwijs intensievere begeleiding van studenten leidt tot meer motivatie, maar prestaties blijven achter

Meer college, maar leren ho maar
 Passend onderwijs vergt 'Waarom uw kind steeds slechter presteert op school andere meting 'prestaties'

Secret Teacher: my students know all about exams but little of the wider world
We're so focused on tests that we're neglecting to expose pupils to ideas and experiences beyond the classroom

---

Het probleem: de leerling/student

- ... is slim, maar gedraagt zich soms ongelooflijk dom
- ... is lui, maar ook soms bijzonder gemotiveerd
- ... neemt geen regie
- ... weet niet waar school/studie voor is
- ... is alleen geïnteresseerd in leeftijdsgenoten

@JelleJalles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018

5

Vele factoren bepalen het presteren van de leerling

- Welbevinden
- Motivatie, onderpresteren
- Stress
- Slaap
- Voeding
- Intelligentie
- Jongens en meisjes
- Dyslexie
- ADHD
- Gedragsproblemen
- Impulsiviteit
- Verslavingen
- Schrale of rijke omgeving
- 'Gewoon' individuele verschillen

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 ⁶

Studieprestatie en leermotivatie: startpunten

Schools presteren hangt *niet alleen* af van de kwaliteit van het doceren en de kennisoverdracht

De karakteristieken van de lerende persoon zijn minstens zo belangrijk

Er zijn risico- en beschermende factoren

Het gaat om gedrag, om cognitie, om emotie, om sociaal inschatten, om motivatie, pesten, welbevinden, inschatten, sociaal gedrag

Die liggen op het domein van de gedragswetenschap

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 ⁷

Er zijn onderwijsmythen en neuromythen

Neuromythen en hun populariteit

- 1 Kinderen halen hogere cijfers als ze les krijgen volgens de voorkeursleerstil (77%)
- 2 Pubers beginnen onverantwoordelijk en risicovol gedrag te vertonen doordat de prefrontale cortex nog niet is uitgerijpt (74%)
- 3 Mensen met dominante linkerhersenhelft zijn logisch en analytisch en mensen met dominante rechterhersenhelft zijn creatief (60%)
- 4 Klassieke muziek luisteren gedurende het studeren verbetert de leerprestaties (55%)
- 5 Inname van omega-vetzuren heeft een gunstig effect op schoolprestaties (55%)
- 6 We gebruiken slechts 10% van onze hersenen (42%)
- 7 Bij kinderen die sociaal minder vaardig zijn en zich niet goed kunnen inleven in de ander zijn spiegelneuronen in de hersenen onvoldoende uitgerijpt (38%)
- 8 Als leerlingen minder water drinken dan krimpen hun hersenen (25%)

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 ⁸

Concluderend: er is een woest kolkende rivier tussen onderwijspraktijk en Academia

9

2.
Kennis over hersenen en ontwikkeling

10

Er is een stuwmeer aan kennis over ontwikkeling en ontplooiing

11

Nieuwsgierigheid, waarnemen, motoriek, handelen, taal, ruimtelijk denken, abstraheren, e.a.
@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 12

Hersenen en lichaam zorgen voor interactie met de omgeving

- Sturing van het lichaam (interne organen, zintuigen, spieren, hormonen)
- De hogere functies (waarnemen, taal en spreken, geheugen denken en redeneren)_
- Bewegen en handelen, sociaal gedrag
- Non-cognitieve processen (motivaties, emoties, plezier, angst, afkeer - bewustzijn, aandacht)
- Biopsychologie: voedsel, slapen, sex ...

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 13

De omgeving vult 'de kluisjes in het brein' met kennis & ervaringen

Dit is je brein...

14

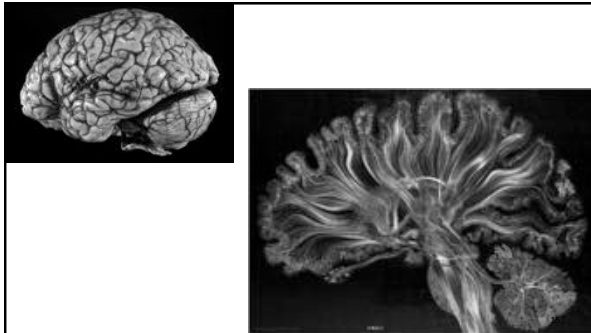

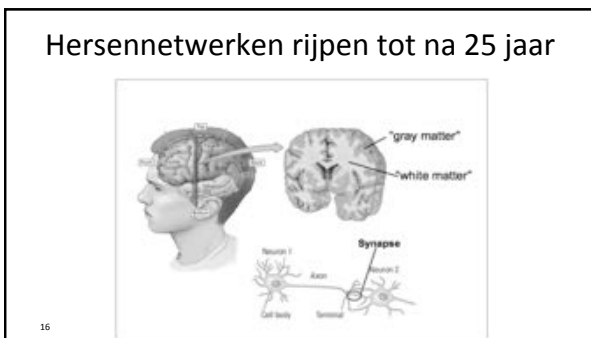

3.
Hersenen en executief functioneren

17

Afleiding van buiten   Afleiding van binnen

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 18

Er ontwikkelen vaardigheden die CITO niet toetst

• Creativiteit	• Daadkracht
• Kritisch denken	• Leiderschap
• Veerkracht	• Mededogen
• Inlevingsvermogen	• Moed
• Motivatie	• Verbazing
• Behoedzaamheid	• Bescheidenheid
• Zelfstandigheid	• Geduld
• Verantwoordelijkheid	• Verdraagzaamheid
• Doorzettingsvermogen	• Samenwerking
• Nieuwsgierigheid	• Flexibiliteit
• Humor	• Accuratesse
• Discipline	• Betrouwbaarheid

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 19

Executieve functies 1. *Vaardigheden*

- **Planning:**
'Wat is het plan? Wat zou een doel kunnen zijn?'
- **Prioriteren van complexere handelingen:**
'Zijn er dingen die eerst moeten of juist later?'
- **Evaluatie:**
'Wat was de bedoeling ook weer?' 'Hoe heb ik het gedaan?'

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 20

Executieve functies 2. *Ik*

- Zelfinzicht:
'Wat wil ik?' 'Waar ben ik echt goed in?' 'Hoe kan ik mezelf verbeteren?'
- Zelfregulatie:
'Wat zou de beste aanpak zijn?' 'Wat leidt me af?'

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 21

Executieve functies 3. *De ander*

- Perspectief-name:
'Wat denkt de ander ervan?' 'Wat is de bedoeling, wat wil die leraar?' 'En mijn klasgenoten?'
- Empathie:
'Hoe is het met Jesse?' 'Wat zou ik doen als ik hem was?'

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 22

Executieve functies 4. *Later*

- Kiezen en overzien van keuzes:
'Wat zou er gebeuren als ik profiel X kies?' 'Wat gaat mijn vader doen als ik zeg dat ik deze keuze maak?'
- Overzien van lange termijn consequenties:
'Wat kan er gebeuren als ik niet meer meedoe met mijn vriendengroep en meer ga studeren?'

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 23

Executieve functies 5. Normen en regels

- Social monitoring:
'Hoe gaan ze op deze nieuwe school met elkaar om?' 'Wie is wie, en aan wie kan ik me optrekken?'
- Regels, normen en waarden:
'Wat voor regels hebben ze hier, en doen ze erg moeilijk als je het anders wilt? Wat gebeurt er als je het anders doet?'

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 24

Conclusie: Kind en tiener zijn 'werk in uitvoering'

- Fysieke ontwikkeling
- Cognitieve ontwikkeling
- Emotionele ontwikkeling
- Sociale ontwikkeling

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 25

---

4. Toekomst van onderwijs

26

De toekomst van onderwijs ...

- Kennis essentieel, breed aanbod
- Vaardigheden breder dan school
- Doornroosje effect: 'Wakker maken van functies'
- Doceren, leren, steunen, sturen, inspireren

De leraar is inspirator en motor van de talentontwikkeling

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 27

Steunen, sturen en inspireren

Geef de leraar de regie

En maak de leerling regie-assistent (in opleiding)

29 @JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018

De toekomst van onderwijs: inhoudelijk

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 30

5.
Onze attitude

32

De toekomst van onderwijs: onze attitude

- Onze tieners zijn nog geen vlinder. Koester ze!
- Leren is fun!
- Presteren in sport en muziek: yessss!
- Presteren in cognitieve vakken: óók yessss!
- Tienertijd: periode van kansen en mogelijkheden

@JelleJolles, Keynote NRClive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 33

---

6. School, overheid en politiek

34

De toekomst van school

35

De toekomst van school

- Schoolleiders faciliteren, inspireren en sturen
- Breed aanbod
- Tweede-strooms onderwijs (b.v. 'Leer het brein kennen' en persoonlijke groei)
- Structurele samenwerking ouders, sport, muziek
- Centrum cultuureducatie en continuous education

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 36

De rol van overheid en politiek: macro

- Faciliteren meso (onderwijsinstellingen) en micro (professionals)
- Bijdragen aan attitudeverandering richting 'ontplooiing'
- Actief stimuleren dialoog tussen onderwijsveld en academia
- 'Academisering' onderwijsveld
- Taskforce kennisvalorisatie

'Laat het stuwmeer van kennis de akkers van het onderwijs bevoeien'

@JelleJolles, Keynote NRCLive 'De toekomst van onderwijs', 11 oktober 2018 37

7.
Onderwijs 2028: 20 jaar na 'Dijsselbloem'

39

LEREN 2.0

"Ik vind het leuk dat ik een mening heb"

"Ik wil andere zonnestelsels onderzoeken"

41
